

**FORENINGEN
FOR KIRKEGAARDSKULTUR**

Ordinær Generalforsamling.

Torsdag den 19. August 1943 afholdt Foreningen sin 16. ordinære Generalforsamling paa Missionshotellet i Næstved. Til Dirigent valgtes Provst Knud Hee Andersen. Formanden, Biskop, Dr. phil. C. I. Scharling, aflagde Beretningen, der godkendtes. — Kassereren, Kirkegaardsinspektør, Statskonsulent Hans Rønø, aflagde Regnskaber, for hvilke der gaves Decharge. — Redaktoren, Havearkitekt Johannes Tholle, redegjorde for Redaktionsarbejdet. Endvidere fremlagdes Virksomhedsplan og Budget, som begge godkendtes.

Til Bestyrelsen genvalgtes Pastor emer. A. Bartholdy Møller, Billedhuggeren Gunnar Hammerich og Stenhugger W. Sanderhoff Jensen. Til Revisorer genvalgtes Overgartner Falmer Nielsen og Stenhuggermester P. F. Jensen samt Revisorsuppleanten, Graver Chr. Andersen; til Bestyrelsessuppleanter valgtes Arkitekt Marius Pedersen, M. A. A., og Papirarbejder Vilh Nielsen. Til næste Generalforsamling valgtes Aarhus. — Den stedlige Kirkegaardsbestyrelse var Vært ved en Kop Kaffe.

Efter Generalforsamlingen holdt Provst V. Joensen Andagt for Deltagerne i Kirkegaardskapellet, hvorefter man foretog en Rundgang paa Kgd. under Ledelse af Kirkegaardsinsp. M. Stahlschmidt Nielsen; de mange Reguleringsarbejder vandt almindelig Interesse. Sidst paa Eftermiddagen afholdtes der et godt besøgt Møde, hvor Havearkitekt Johannes Tholle holdt Lysbilledforedrag.

Nye Medlemmer.

Afdeling A.

- 209 Romø Menighedsraad.
- 210 Magleby Menighedsraad (Skelskør).

Afdeling C.

- 756 Hr. Stenhuggerm. Svend Hansen, Korsgade 11, Svendborg.
- 757 Hr. Graver Møller, Nexø.
- 758 Hr. Graver Ferd. Andersen, Kalundborg.
- 759 Hr. Skovrider A. Qwist, Lilliendal, Mern.

FRA DANSKE KIRKEGAARDE

- 7/6 (Vejle Amts Folkebl.): Brande ny Kgd. foreslaas udvidet med Jens Risum Allé m. m.
- 8/6 (Aarhus Stiftstid.): Viby skal muligvis have ny Kgd.
- 8/6 (Sorø Amtstid.): En flensborgsk Kgd.
- 8/6 (Ringsted Folketid.): Ringsted har Overskud af sin Kgd.
- 11/6 (Horsens Folkebl.): Dreng dræbt under Gravsten.

12/6 (Fr.-havns Avis): Udv. af Kgd. i Fr.-havn forrestaaende.

13/6 (Socialdem. Hjemmets Søndag): Mennesker mellem Grave.

13/6 (Fyns Stiftstid.): Der er ikke saa lidt Liv paa en Kgd. (Odense).

16/6 (Nationaltid.): Udgravning ved Fr.-berg Kgd.

19/6 (Rosk. Soc.-Dem.): Inspektør Rønø i Roskilde faar Orlov 1 Aar.

20/6 (Aarhus Stiftstid.): Malling Kgd. var i sin Tid en hel Fæstning.

21/6 (Politiken): Skagen gl. Kgd. fredes som Fortidsminde paa Foranledning af Købmand Tønnesen og efter en af Havearkitekt Johannes Tholle udarbejdet Plan.

21/6 (Nationaltid.): Gravervikar.

22/6 (Holbæk Amts Venstrebl.): Der oprettes en Stilling som Kirkegaardsinspektør i Holbæk.

23/6 (Rosk. Avis): Kk.-Værløse Kgd. er bleven reguleret.

24/6 (Ærø Folkebl.): Ark. Fritz Jørgensen har udarbejdet Tegning til nyt Ligkapel i Marstal.

30/6 (Holbæk Amts Soc.-Dem.): Jais Nielsen skal udsmykke Slagelse ny Kapel (se »V. K.« S. 114—17).

1/7 (Vejle Amts Avis): Soldatergraven i Grindsted istandsættes.

4/7 (Kristelig Dagbl.): De danske Grave i Flensborg.

8/7 (Østsjælland. Folkebl.): Mur om Køge Kgd.

8/7 (Svendborg Amtstid.): Kirkegaardsinspektørerne holder Møde i Svendborg.

11/7 (Socialdem.): Begravelse uden Blomster.

16/7 (Loll.-F. Stiftstid.): Gedesby ny Kgd. indvies i Gaar af Provst E. Hagedorn.

17/7 (Roskilde Soc.-Dem.): Barnekisterne i Nødebo Holt bevirkede Graverens Afskedigelse.

21/7 (Kolding Avis): Mindeanlæg paa Vejen Kgd.

21/7 (Fr.-borg Amts Avis): Udv. af Taarbæk Kgd. er yderst paakrævet.

27/7 (Kbh. Amts Avis): Krematorium paa Sorgenfri Kgd.?

29/7 (Fyns Soc.-Dem.): Langaa Kgd. udvides.

4/8 (Jyll.-posten): Søren Kannes Grav.

7/8 (Licitationen): Muren om Køge Kgd. koster nogle og tyve Tusinde.

8/8 (Fyns Stiftstid.): Mit Støv i Muld, min Sjal som lutret Guld.

9/8 (Rosk. Tid.): Træerne paa Særløse Kgd. er blevet erklæret fredet.

11/8 (Ringkøbing Amts Dagbl.): Skern Kgd. skal udvides.

13/8 (Nordsj. Soc.-Dem.): Benediktinerne i Høsterkøb har faaet Kirkeministeriets Tilladelse til at lade indrette en Begrpl. ved Klosteret.

13/8 (Frederiksberg-Bladet): Svært at faa Gravsted paa Frederiksberg gl. Kgd.

17/8 (Berl. Tid. Aften): Skagens gl. Kgd. som Mindelund.

19/8 (Sydsj. Venstrebl. m. fl.): Foreningen for Kirkegaardskultur.

19/8 (Holbæk Amts Venstrebl.): Still. som Insp. i Holbæk opslaaet; over 30 Ansøgere.

23/8 (Randers Dagbl.): D. 24. er det 25 Aar siden, at Kgd. i Bjerringbro blev indviet.

24/8 (Politiken): Ministeriet kasserer Byplanen for Lyngby—Taarbæk.

FRA NORSKE KIRKEGAARDE

25/5 (Hedmark): Romedal Kgd. skal udbedres for 2500 Kr.

4/6 (Mogenavisen): Hafslo Kgd. skal udvides.

22/6 (Asker Budstikke): Haslum Kgd. skal udvides.

23/6 (Telen): Mæl Kgd. skal udvides.

1/7 (Agder Tud.): Kgd. paa Lund (Kristianssand) skal oparbejdes.

2/7 (Oplendingen): Hoff Kgd. skal udbedres.

FRA SVENSKE KIRKEGAARDE

12/8 (Svenske Dagbl.): Arkitekt Hans Westmann i Lund har udarbejdet Forslag til Krematorium i Lund.

FRA TIDSSKRIFTERNE

Danmarksposten Nr. 7: Jelling Kongehøje.

Landsbygraveren Nr. 6: Graverens Ansvar. Stenhøje. Foreningen for Kirkegaardskultur. Den gamle Graver. En Advarsel. — Nr. 7: En ny Vejledning. Advarsel. Et godt Skuffejern. Gravervikar. — Nr. 8: Om Forsikringer. I en tør Sommer. Viola tricolor maxima. Læ og Beplantning.

Menighedsraadenes Blad Nr. 7: Kirkegaarde.

Præsteforeningens Blad Nr. 30: Landsbykirkernes Omgivelser.

Norsk Hagetidende Nr. 10—11: Gløtt frå ei reise i Sør-Noreg (med Billeder af gl. Gravmæler).

Der Friedhof Nr. 5: Gestaltungsfragen eines Kleinstadtfriedhofes. Wille zur Ewigkeit. Das Werk der Mordbrenner. Auf einem Friedhof im Ruhrgebiet. Ehrenfriedhöfe.

Kriegsgräberfürsorge Nr. 7—8: Im Dienst unserer gefallenen Kameraden.

BOGANMELDELSER

Katalog fra Billedhugger Thorv. Westergaard, Lemvig.

Billedhugger Thorvald Westergaard i Lemvig har haft den gode Idé at lave et Hefte med et skønsomt Udvalg af sine Arbejder og har bl. a. sendt

det til »V. K.« — Hans dygtige Arbejder, der kunstnerisk virker saa hele og sluttede, har samtidig den Fordel, at man i Uførelsen mærker den fine Haandværker, ikke mindst en siddende Dreng i Marmor og en Granitbuste, der øjensynligt er et Selvportræt, virker betydelige, og ligesom Fotografierne er vel optagne, er Skriften paa de to indledende Sider vel tegnede og vel placerede Typer, som Westergaard selv er Mester for, et godt Læreexempel paa, hvordan Stenhuggere burde anbringe Bogstaverne paa Gravstene, en Lære om Udfyldningsproblemet.

Indholdet af de to Sider er et fint Forsøg paa at anskueliggøre Kunst i Særdeleshed Skulptur for det Publikum, Kunsten henvender sig til, og det lykkes ham paa den lille Plads at faa sagt tankevækkende Sætninger, af hvilke vi citerer en enkelt: »God Skulptur har noget evigt over sig, en Verden, der er afsluttet og sund som den Verden, vi lever i«.

— Heftet er alt i alt en vel afrundet lille Tryksag, der er en god anbefaling for sin Ophavsmand.

Gunnar Hammerich.

Dansk Naturfredning. Aarsskrift 1942—43, 80, 136 S., Kbh. 1943.

Af Indholdet glæder man sig ikke mindst over, at der nu ser ud til at blive gjort noget ved Landsbykirkegaardenes Omgivelser (Side 26—27), ligesom man bemærker Omtalen af Kirkegaardsstriden i Børgense.

Ejnar Dyggve: Dødekult, Kejserkult og Basilika, 80, 46 S., plus Placher, Studier over Sprog og Oldtidsforskning; Povl Branners Forlag, Kbh. 1943.

I en strengt videnskabelig Redegørelse trækker Arkæologen, Dr. E. Dyggve Linjerne op for den intime Forbindelse, der er imellem Begravelser (Grave) og den til disse knyttede Ritus samt Basilika og Kirkebygningerne. Han hævder, at enhver kristen Grav omved Aar 300 var et Sted for Udøvelse af kultiske Handlinger, samt at der sidenhen var en Ligestilling mellem Gravkultbygninger og Menighedskirker. Blandt Billederne virker et Fotografi af en Familie i Hercegovina, der i 1937 forretter deres Maaltid paa Graven, meget dokumentarisk overfor en Paastand om, at man har de Døde med sig i Gravmaaltiderne.

C. G. Dahl & G. Ekman: Blomster och grønt, 80, 328 S., A. Bonniers Forl., Stockh. 1943.

De 2 kyndige Forfattere har udarbejdet denne Bog om Blomster og Grønt til Snit, Dekoration og Bindi samt afskaarne Blomster i Stuer o. l. saavel for Husmoderen samt for de med Bindi m. v. beskæftigede Personer i Blomsterhandelen. Den indleder med noget Botanik; i Afsnittet Bindi omtales Semiramis hængende Haver, Oldtidens Kranse og Nutidens forskelligartede Bindi, dog ikke Kistedekorationer. Langt den overvejende Del af Bogen er dog helliget Enkeltskildringer af Blomster og deres Dyrkning.

RESOLUTIONER m. m.

(Fortsat fra Side 32).

25. Maj 1938. Kirkeministeriets Skriv. (til Direktoratet for Københavns Begravelsesvæsen) ang. **Flytning af Lig, efter at Fredningstiden for det paagældende Gravsted er udløben.**

I Skrivelse af 30. April 1938 har Direktoratet for Københavns Begravelsesvæsen ved Fremsendelsen af en Ansøgning angaaende Tilladelse til Flytning til Asminderød Kirkegaard af Liget af N. N., der er begravet 2. Marts 1902 i Gravsted . . . paa Vestre Kirkegaard, udtalt, at der fra Begravelsesvæsenets Side intet vides at erindre imod, at Flytningen foretages. Direktoratet har derhos med Henvisning til Kirkeministeriets Skrivelse af 6. April 1933*) forespurgt, om Andragender om Opgravning af Lig efter Fredningstidens Udløb fremtidig skal forelægges Ministeriet til Afgørelse, idet der ved saadanne Opgravninger efter det i Ministeriets lignævnte Skrivelse udtalte ikke skal træffes andre Forholdsregler, end der træffes ved Opgravning af Gravsteder efter Fredningstidens Udløb.

I Anledning heraf skal man efter stedfunden Brevveksling med Sundhedsstyrelsen meddele til Efterretning og Bekendtgørelse for Andragerinden, at Ministeriet herved meddeler Tilladelse til den ansøgte Ligflytning paa Vilkaar, at der ved Opgravningen forefindes en med forsvarligt Lukke forsynet Kasse, hvori Transporten kan ske, ligesom den nye Grav maa være udgravet inden Kassens Ankomst, jfr. Punkt 7 i Ministeriets Skrivelse af 30. September 1922, hvorimod det ikke vil være nødvendigt at overholde de øvrige i denne Skrivelse indeholdte Regler.

Forsaavidt Transporten skal ske paa Jernbane, maa de herom af Statsbanerne fastsatte reglementariske Bestemmelser overholdes.

Det tilføjes, at Andragende om Tilladelse til Ligflytning ogsaa efter Fredningstidens Udløb maa indsendes til Ministeriet i Henhold til kgl. Anordning af 10. December 1927, Stk. 1, af den Grund, at det ikke paa Forhaand kan vides med Sikkerhed, om Formuleringen er sket, da dette afhænger af Jordbundsforholdene paa de forskellige Kirkegaarde.

Det maa herefter afgøres i det enkelte Tilfælde, om Reglerne i Ministeriets fornævnte Skrivelse af 30. September 1922 skal kræves overholdt, eller Flytning kan ske paa ovennævnte simple Maade.

29. Juni 1938. Kirkeministeriets Skriv. (til Højesteretssagfører Gorrissen) ang. **hvorledes Ullerup Sogns Beboere er stillet med Hensyn til Erhvervelse af Gravplads paa Fredericia Trinitatis Kirkegaard.**

I Skrivelse af 5. April d. A. har Hr. Højesteretssagføreren som Sagfører for Ullerup Menighedsraad under Henvisning til, at nærværende Ministerium i Skrivelse af 4. August 1936 paa Forespørgsel fra Fredericia Trinitatis Menighedsraad om Forstaaelsen af

Vestre Landsrets Dom af 16. Marts 1936, der afgjorde Spørgsmaalet om, hvorvidt der tilkommer Beboerne af Ullerup Sogn Frijord paa Fredericia Trinitatis Kirkegaard, blandt andet udtalte, at man maatte give Trinitatis Menighedsraad Medhold i, at der kun tilkommer Beboerne af Ullerup Sogn Ret til ved Dødsfald at faa udlagt som Frijord en enkelt Gravplads efter Kirkebestyrelsens Anvisning, eller saafremt den afdøde var gift, en dobbelt Gravplads med Plads ogsaa for den efterlevende Ægtefælle ved Siden af den først afdøde, alt for første Fredningsperiode, fremsat Tvivl om, hvorvidt det saaledes i Ministeriets Skrivelse anførte er i Overensstemmelse med de gældende almindelige Bestemmelser om Adgang for Beboere paa Landet til Erhvervelse af Gravpladser uden Vederlag, hvorfor De har anmodet om, at de i sin Tid af Fredericia Trinitatis Menighedsraad rejste Spørgsmaal angaaende Følgerne af den omtalte Landsretsdom paany maa blive taget under Overvejelse.

Ved Sagens Forelæggelse for Ministeriet har De blandt andet henledt Opmærksomheden paa, at Ullerup Sogns Beboere betaler Tiendevederlag, samt at Beboerne derhos i sin Tid har indbetalt en Kapital, stor 5291 Kr., som henstaar hos Haderslev Stiftsøvrighed, og hvoraf de aarlige Renter tilfalder Trinitatis Kirke i Fredericia, idet De anfører, at det efter Deres Formening er til Gengæld for disse Ydelser, at Ullerup Sogns Beboere maa have Krav paa fri Gravjord.

Foranlediget heraf skal man udtale, at Ministeriet maa henholde sig til sin Skrivelse af 4. August 1936*) og den deri indeholdte Fortolkning af de gældende almindelige Regler om Adgang til fri Gravplads paa Landsbykirkegaardene, idet man derhos med Hensyn til den foran omtalte Kapital paa 5291 Kr., efter stedfunden Brevveksling med Stiftsøvrigheden over Haderslev Stift, skal oplyse, at denne Kapital er tilgaaet Kirken ved Tiendeafløsningen for Fredericia Landsogn pr. 1. Januar 1915 og udgør Afsløningssummen for Kirketienden af Igum By, samt at der iøvrigt ikke af de paa Stiftskassererkontoret eller hos Stiftsøvrigheden beroende Akter fremgaar noget, der ses at kunne støtte en Paastand om, at særlig Adkomst skulde ligge til Grund for Ullerup Beboeres Ret til Frijord.

Efter den Anledning, som Sagen dertil giver, tilføjes, at Ministeriet tidligere i Tilfælde, hvor et Menighedsraad har anholdt om Tilladelse til at udarbejde en Vedtægt for en Kirkegaard paa Landet uden Bestemmelser om Betaling for Gravsteder, har udtalt, at der ikke er Hjemmel til at imødekomme et saadant Andragende, idet Lov Nr. 282 af 30. Juni 1922 § 25 forudsætter, at der skal tages Betaling for Udlæg af Gravsteder udover den første eller — for Ægtefæller — de to første Gravpladser samt i alle Tilfælde af Fornyelse af Gravsteder.

*) Se »V. K.« XII Tillægside 8.

*) Se »V. K.« XIII Tillægside 48 ff.

7. Juli 1938. Kirkeministeriets Skriv. (til Overretssagfører E. Stakemann) ang. **Afslag paa et Andragende om Tilladelse til Indretning af en privat Begravelsesplads.**

I et hertil indsendt Andragende af 4. Marts 1938 har De som Sagfører for Grosserer N. N. anholdt om Tilladelse for ham til at indrette et Familiegravsted paa hans Ejendom Matr. Nr. 6 d af Selsmark, Blovstørød Sogn. Med Hr. Overretssagførerens Skrivelser af 27. og 29. April 1938, har Ministeriet derhos modtaget nærmere Oplysninger angaaende den ommeldte Begravelsesplads, hvoraf fremgaar, at den tænkes indrettet til at rumme ca. 20 Begravelser.

Saaledes foranlediget skal man, efter stedfunden Brevveksling dels med Sundhedsstyrelsen, dels med Stiftsovrigheden over Københavns Stift, herved meddele, at Ministeriet allerede paa Grund af den Størrelse, der er opgivet for Begravelsespladsen, men iøvrigt ogsaa under Hensyn til den Praksis, som Ministeriet har fulgt i de Tilfælde, hvor man undtagelsesvis har tilladt Indretning af private Begravelsespladser, ikke finder at kunne meddele den ansøgte Tilladelse.

9. August 1938. Kirkeministeriets Skriv. (til Biskoppen over Roskilde Stift) ang. **Forevisning af Døds- og Skifteretsattest m. m. ved et Valgmenighedsmedlems Begravelse paa Sognekirkegaarden i et andet Sogn end Dødssoget.**

I et med Deres Højærværdigheds paategnede Erklæring af 25. Juli 1938 hertil indsendt Andragende har Valgmenighedspræst N. N. forespurgt, om der for Medlemmer af Valgmenigheden, som begravnes paa Sognekirkegaarden i et andet Sogn end Dødssoget, i den Begravelse skal ske Tilmeldelse til samt forrevises Døds- og Skifteretsattest for Sognepræsten i Begravelsessoget, eller om det maatte være tilstrækkeligt, at der efter Begravelsen af Valgmenighedspræsten sendes Indberetning med alle fornødne Oplysninger til Begravelsesstedets Sognepræst.

Saaledes foranlediget skal man herved tjenstlig meddele til Efterretning og videre Bekendtgørelse, at der i de omhandlede Tilfælde maa ske Tilmeldelse til Begravelsessogets Sognepræst inden Begravelsen, ligesom ogsaa Døds- og Skifteretsattest maa forelægges denne inden Begravelsen.

8. Sept. 1938. Kirkeministeriets Skriv. (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Ribe Stift) ang. **Gravstedsejerens Ret til at overdrage Vedligeholdelsen af det af ham erhvervede Gravsted til andre og om hans Bestemmelsesret i saa Henseende.**

I en hertil indsendt Skrivelse har N. N., Bramminge, forespurgt, om et Menighedsraad kan vedtage, at kun Kirkegaardsgraveren kan gøre private Grav-

steder paa Kirkegaarden i Stand og derved forhindre en Bys Gartnere i at udføre Arbejder paa Kirkegaarden.

Saaledes foranlediget skal man med Henvi- sning til Stiftsovrighedens Skrivelse af 9. August 1936 tjenstlig meddele til Efterretning og videre Bekendtgørelse, herunder ogsaa for Andrageren, at det ved Bestem- melsen i Synslovens § 23, Stk. 2, maa anses for for- udsat i Overensstemmelse med de ogsaa for denne Lovs Ikrafttræden gældende Bestemmelser, at Grav- stedsejeren ikke blot har Ret til personlig at vedlige- holde det af ham erhvervede Gravsted, men ogsaa er berettiget til at overdrage Vedligeholdelsen til an- dre paa hans Vegne og herved maa have en selv- stændig Bestemmelsesret, saaledes at han ikke kan være bundet til Anvendelse af bestemte ved Kirken ansatte Personer, samt at Ministeriet derfor maa holde for, at Bestemmelserne i Vedtægten for Kirke- gaarden i Bramminge og Instruksen for Graveren ved Kirkegaarden maa forstaaes i Overensstemmelse hermed.

17. Sept. 1938. Kirkeministeriets Skriv. (til Stiftamt- manden og Biskoppen over Roskilde Stift) ang. **Dispositionsretten over et Familiegravsted, der ejes af flere.**

I den med Stiftsovrighedens Skrivelse af 29. Au- gust d. A. hertil tilbagefulgte Sag har A. B., født C., D. C., E. C. og F. G., født C., som i Forening med to Søskende, hvoriblandt nedennævnte H. C., er Ejere af et Familiegravsted paa Bregninge Kirke- gaard, besværet sig over, at N. N., uden hertil at have indhentet deres Samtykke, den..... 1938 dødfødte Barn nedsætte i Familiegravstedet, hvorhos de har anmodet om, at det maa blive paalagt nævnte N. N. at lade Barnets Lig opgrave og henflytte til et andet Gravsted.

Det fremgaar af Sagens Oplysninger, at N. N., der er Stedsøn af den ovennævnte H. C., af denne har erholdt Tilladelse til at lade Barnet begrave i Fami- liegravstedet.

Saaledes foranlediget skal man herved tjenstlig meddele til Efterretning og videre Bekendtgørelse, at Ministeriet med Stiftsovrigheden maa være enige i, at der burde have foreligget Samtykke fra samtlige Gravstedsejere eller i ethvert Fald fra disses Flertal, forinden Nedsættelsen af det paagældende Barnet i Gravstedet fandt Sted, men at Ministeriet dog efter Omstændighederne ikke i det oplyste finder tilstræk- keligt Grundlag for at tillade — endsige paabyde — Ligets Opgravning og Henflytning til et andet Grav- sted, idet Rettighedsforholdet mellem Gravstedsejerne med Hensyn til Dispositionsretten over Gravstedet i ehvert Fald først maatte være definitivt klarlag ved en Domstolsafgørelse efter forudgaaende Søgmaal mellem de paagældende.